

Sociale bevolkingsgroei - demografische dimensie havo-vwo

Bron 1 Studenten gaan studeren in het buitenland

<https://www.cbs.nl/en-gb/news/2020/12/study-migration-from-the-caribbean-to-the-european-netherlands>

Introductie

“Aruba voert een opmerkelijk lijstje aan van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR: per hoofd van de bevolking huisvest het eiland de meeste vluchtelingen ter wereld. Eén op de vijf inwoners is op Aruba vanwege gedwongen migratie”.

In het Caribisch gebied wonen mensen met een etnische achtergrond uit alle delen van de wereld en in alle delen van de wereld wonen mensen uit de Caribische regio. In dit katern verdiep je je in migratie. Wie zijn de mensen die migreren, wat zijn hun redenen? Daarnaast zal gekeken worden naar de effecten en gevolgen in herkomstlanden en bestemmingslanden, waarbij de focus ligt op het Caribisch gebied.

In het vorige katern stond de natuurlijke bevolkingsgroei centraal. Door nu ook de sociale bevolkingsgroei te bestuderen, zul je de demografische situatie in het Caribisch gebied beter gaan begrijpen.

Als **eindproduct** schrijf je het **verhaal** van een emigrant die uit een land in de Caribische regio naar een andere plek in de wereld, bijvoorbeeld de Verenigde Staten of een Europees land, is vertrokken. In het korte verhaal of dagboekfragment beschrijf je de ervaringen en emoties rondom de verhuizing van de door jou verzonden personage.

Oriëntatie

Leerdoel van dit katern

Aan het eind van het katern kun je de ontwikkelingen in de sociale bevolkingsgroei beschrijven, verklaren en analyseren.

Aandachtspunten:

Je weet:

- dat migratie een grote invloed heeft op de leeftijdsopbouw van de bevolking in het Caribisch gebied.
- de eilanden in het Caribisch gebied verschillende push- en pullfactoren kennen
- dat er verschillende migratievraagstukken zijn in de regio, elk met hun eigen push- en pullfactoren.
- dat migratiepatronen en hun gevolgen in het Caribisch gebied veranderen in ruimte en tijd.

Kernbegrippen

Aan het einde van dit katern je de volgende begrippen:

- sociale bevolkingsgroei
- push- en pullfactoren

In de afronding aan het einde van het katern is een verklarende begrippenlijst opgenomen. Vet- en blauwgedrukte woorden zijn terug te lezen in deze verklarende begrippenlijst.

Werkwijze

Vooraf

- Voorkennis: Je maakt de instaptoets om te zien hoeveel je nog weet over natuurlijke bevolkingsgroei.

Aan de slag

- Stap 1: In deze stap staat de sociale bevolkingsgroei centraal. Je kijkt naar emigratie en immigratie en naar verschillen ervan tussen Caribische landen.
- Stap 2: Je bestudeert wat de invloed van het kolonialisme, de slavenhandel en de afschaffing van de slavernij is geweest op de bevolkingssamenstelling in veel Caribische eilanden.
- Stap 3: Je kunt uitleggen waarom mensen emigreren of immigreren.

Afronding

- Begrippenlijst: Vetgedrukte woorden zijn terug te lezen in de verklarende begrippenlijst.
- Eindproduct: Je verzint een kort verhaal of dagboekfragment over de ervaringen van een emigrant rondom zijn of haar emigratie van de Caribische regio naar bijvoorbeeld de Verenigde Staten of een Europees land.
- Toetsvragen: Met een aantal vragen test je of je de leerdoelen hebt behaald.
- Examenvragen: Je oefent met eindexamenvragen uit eerdere examens.
- Terugkijken: Je kijkt terug op de opdracht. Hoe ging het?

Voorkennis

Instaptoets

1 Zijn de volgende stellingen *waar* of *niet waar*? Licht je antwoord toe bij elke stelling.

- A. Als een land een bepaald jaar een positief migratiesaldo heeft, stijgt dat jaar het aantal inwoners van dat land.
- B. Een negatief migratiesaldo heeft geen directe invloed op bevolkingsomvang.
- C. Een negatief migratiesaldo zal na verloop van tijd invloed hebben op de natuurlijke bevolkingsgroei.
- D. Als er meer mensen immigreren dan emigreren, dan is er een vertrekoverschot

2 Beschrijf het verschil tussen een pushfactor en een pullfactor. Noem vervolgens van allebei een voorbeeld.

3 Hieronder staan 4 voorbeelden van groepen migranten. Noteer achter elke groep de juiste geografische dimensie.

- A. Studenten vanuit de ABC-eilanden gaan naar Nederland om daar een opleiding te volgen bij een hogeschool of universiteit.
- B. Mensen vanuit Venezuela vluchten naar landen in de omgeving vanwege de corruptie en mensenrechtenschendingen.
- C. Arbeidsmigranten gaan naar landen waar veel werk is en men hogere lonen krijgt.
- D. Vanwege de zeespiegelstijging zijn sommige kustgebieden onbewoonbaar, daarom moeten de mensen verhuizen naar plekken die wel bewoonbaar zijn.

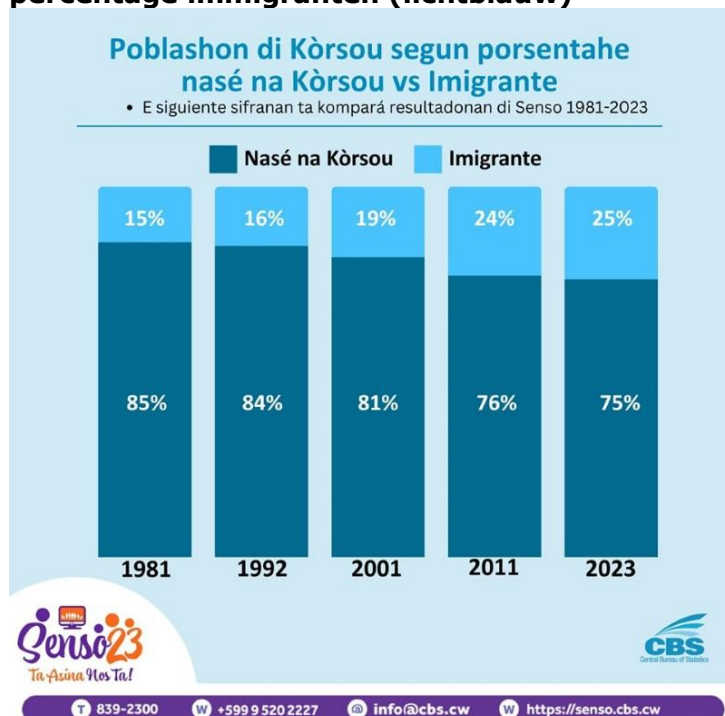
Stap 1: Demografie: Sociale bevolkingsgroei

In het eerste katern over de demografische dimensie heb je geleerd dat de natuurlijke factoren, zoals het geboortecijfer en het sterftcijfer, invloed hebben op de bevolkingsomvang. Naast deze natuurlijke factoren heeft ook migratie invloed op de bevolkingsomvang. De verandering in de bevolkingsomvang, die niet alleen het gevolg is van natuurlijke factoren, maar ook van migratie wordt **sociale bevolkingsgroei** genoemd.

Migratie is de verzamelnaam voor immigratie en emigratie. Je spreekt van **immigratie** als individuen of groepen mensen een nieuw land binnenkomen en zich daar vestigen. **Emigratie** verwijst naar vertrekken vanuit het land van herkomst om zich te vestigen in een ander land.

Bron 2

Percentage inwoners op Curaçao dat op Curaçao geboren is (donkerblauw) en percentage immigranten (lichtblauw)

<https://antilliaansdagblad.com/nieuws-menu/curacao/30507-latino-aanwas-op-curacao-het-sterkst>

Migratie kan de verhouding autochtoon/migrant veranderen. In bron 2 zijn staafdiagrammen te zien die gaan over de verdeling inwoners die wel / niet op Curaçao geboren zijn. Uit de bron blijkt dat het aandeel personen van de bevolking dat niet op Curaçao geboren is, in de afgelopen jaren aan het stijgen is. Hiervoor is data gebruikt uit een bevolkingsonderzoek (Senso) van 2023. De toename komt voornamelijk door de komst van Venezolanen en Colombianen. De herkomstlanden waar de meeste migranten van afkomstig zijn, zijn achtereenvolgens Nederland, de Dominicaanse Republiek, Colombia, de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba, en Venezuela.

Het **migratiesaldo** is een demografische term die het verschil aangeeft tussen het aantal mensen dat naar een land immigrereert (binnenkomt) en het aantal mensen dat uit een land emigreert (vertrekt) over een bepaalde periode. Het migratiesaldo kan positief of negatief zijn. Een **positief migratiesaldo** betekent dat er meer mensen naar het land zijn geïmmigreerd dan er zijn geëmigreerd. Dit kan leiden tot een toename van de bevolking en veranderingen in de samenstelling van de bevolking. Dit is ook te lezen in bron 3, voor Caribisch Nederland (BES-eilanden). Er zijn 5% meer inwoners in 2025 dan een jaar eerder. De bevolking op de eilanden groeide voornamelijk door migratie. Er is dus een positief migratie saldo.

Bron 3 Positief migratiesaldo Caribisch Nederland

Bevolking Caribisch Nederland in 2024 met bijna 1,6 duizend toegenomen

19-5-2025 15:30

© CBS

Op 1 januari 2025 telde Caribisch Nederland bijna 32 duizend inwoners. Dat zijn er 1 583 meer (5 procent) dan een jaar eerder. De toename komt voor een groot deel doordat de bevolking op Bonaire groeide, voornamelijk door migratie. Ook op Sint Eustatius en Saba nam het aantal inwoners toe door migratie. Dat meldt het CBS op basis van nieuwe cijfers.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/21/bevolking-caribisch-nederland-in-2024-met-bijna-1-6-duizend-toegenomen>

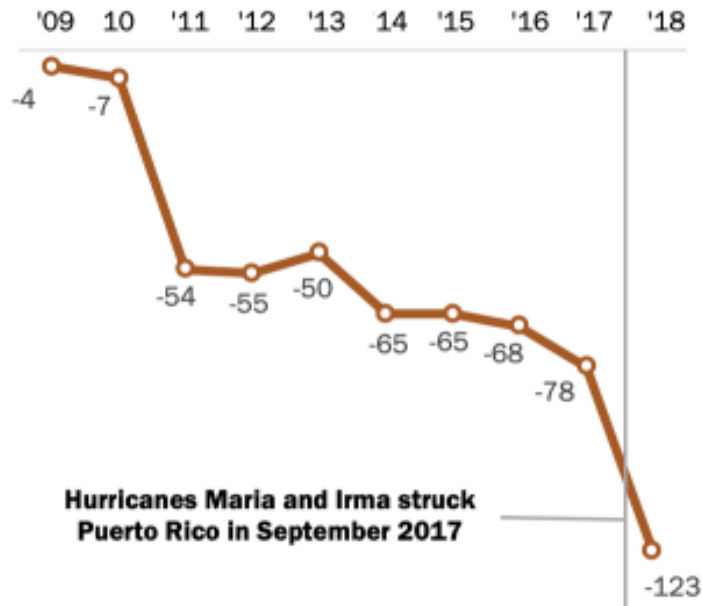
Een **negatief migratiesaldo** betekent dat er meer mensen het land hebben verlaten dan er zijn binnengekomen. Dit kan resulteren in een afname van de bevolking en ook tot veranderingen in de samenstelling van de bevolking. In bron 4 is te zien voor Puerto Rico dat er meer mensen vertrokken dan naar het eiland toe migreerden. Een verklaring hiervoor is een economische recessie die langdurig effect had op het eiland. Daarom zijn veel inwoners gemigreerd naar het vasteland van de Verenigde Staten. Een andere verklaring is dat Puerto Rico ook meerdere keren getroffen is door een orkaan, die voor grote verwoesting zorgde op het eiland.

Bron 4 Negatief migratiesaldo Puerto Rico

Puerto Rico experienced a record net migration loss in 2018

Net migration over previous year, in thousands

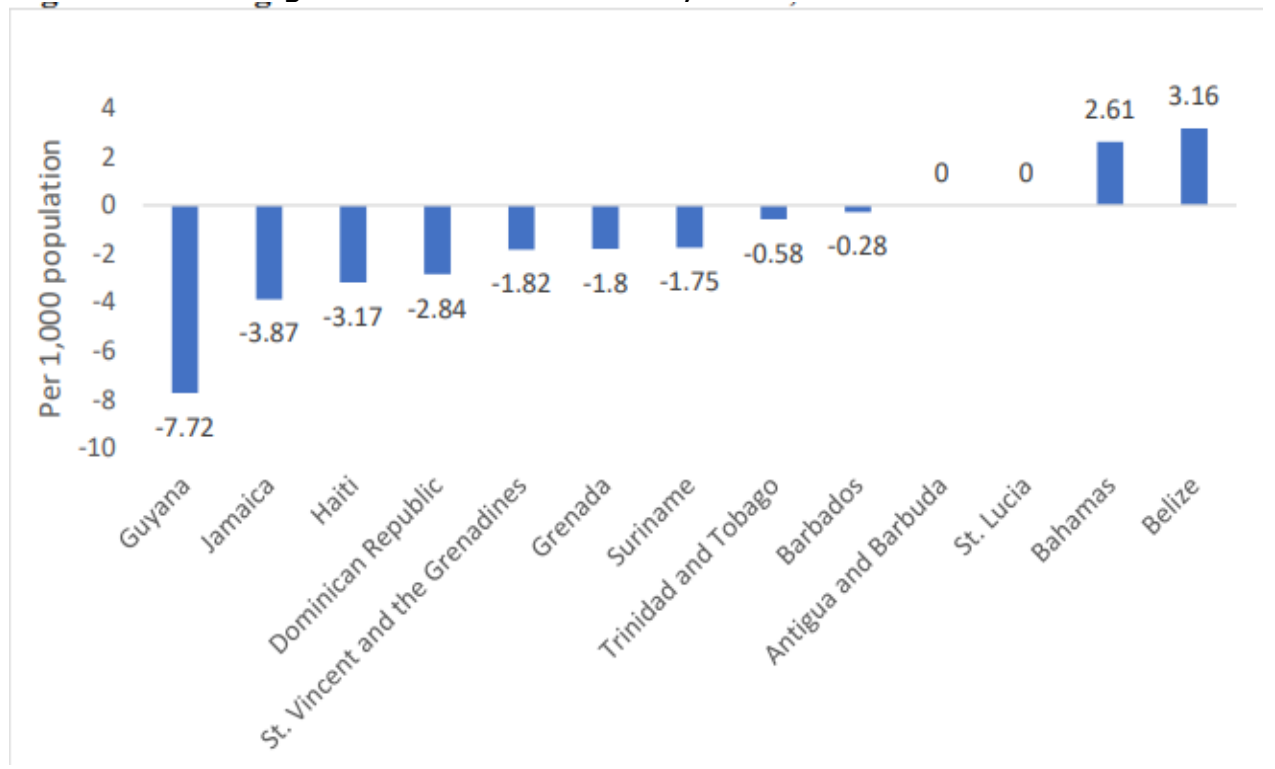
Note: Population estimates as of July 1 of each year. Net migration is number of people that moved to Puerto Rico, minus the number that left the island. Figures rounded to the nearest thousand.
Source: Pew Research Center analysis of U.S. Census Bureau Vintage 2009 population estimates for 2008-2009 and Vintage 2018 estimates for 2010-2018.

PEW RESEARCH CENTER

Om het migratiesaldo tussen landen beter te kunnen vergelijken wordt vaak gewerkt met relatieve getallen. De **relatieve netto migratie** geeft het verschil tussen het aantal personen dat een land binnenkomt en verlaat gedurende het jaar per 1.000 personen. Een overschot aan personen die het land binnenkomen, wordt aangeduid als netto-immigratie (bijvoorbeeld 3,5 migranten / 1000 inwoners); een teveel aan personen die het land verlaten als netto-emigratie (bijvoorbeeld -9,2 migranten / 1000 inwoners). In bron 5 is de relatieve netto migratie te zien voor een aantal landen in het Caribisch gebied. Je kunt zien dat de meeste landen vooral te maken hebben met netto-emigratie. Belize heeft wel netto-immigratie, wat te verklaren is door locatie in Midden-Amerika waar veel migranten vanuit andere landen doorheen trekken. De netto migratiesnelheid geeft de bijdrage van migratie aan het algemene niveau van bevolkingsverandering aan. De netto migratiesnelheid maakt geen onderscheid tussen economische migranten, vluchtelingen en andere soorten migranten en maakt geen onderscheid tussen legale migranten en mensen zonder papieren.

Bron 5

Relatieve netto migratie in Caribische landen, 2020

Bevolkingsgroei

Zoals eerder aangegeven heeft ook natuurlijke bevolkingsgroei invloed op de bevolkingsomvang. Om conclusies te kunnen trekken over de totale bevolkingsgroei, moeten beide soorten groei (natuurlijk en sociaal) dus meegenomen worden.

Er zijn landen die zonder immigratie te maken zouden hebben met een afname van het bevolkingsaantal. Deze landen hebben te maken met bevolkingskrimp. Er is vaak een lage vruchtbaarheid en vergrijzende bevolking. De enige manier waarop een land zijn bevolking kan laten groeien, afgezien van meer geboortes dan sterfgevallen, is via immigratie. In bron 6 is te zien dat dit ook de situatie is voor Curaçao, Aruba en Sint-Maarten.

Bron 6 Bevolkingsgroei door immigratie

New immigration reversed population loss in some countries over last 2 decades

Population change between 2000 and 2020

		Without immigration	With immigration
	United Arab Emirates	-207,900	+6,061,400
	Italy	-1,576,100	+2,689,200
	Germany	-5,063,800	+1,706,100
	Czech Republic	-23,700	+296,400
	Curaçao	-10,800	+46,400
	Portugal	-314,100	+36,400
	Aruba	-4,900	+18,500
	St. Maarten	-16,100	+12,700
	Liechtenstein	-4,600	+5,800
	Monaco	-200	+4,600
	Dominica	-1,300	+3,200
	Cook Islands	-1,000	+800
	Falkland Islands	-200	+700
	Tokelau	-400	+200

Note: Values are rounded to the nearest 100.

Source: Population change comes from the 2022 update of the UN's World Population Prospects. Migrant stock change comes from the UN's 2020 estimates of migrant stocks.

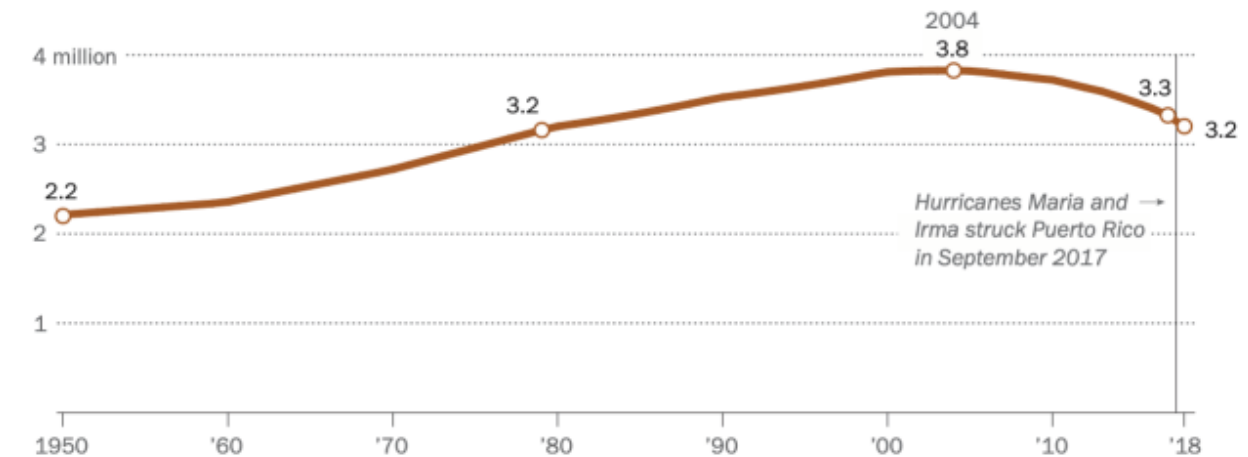
PEW RESEARCH CENTER

Een land dat krimpt door een combinatie van lage geboortecijfers en een negatief migratiesaldo is Puerto Rico. Je kunt dit zien in bron 7.

Bron 7 Bevolkingsafname in Puerto Rico

Puerto Rico's population is at its lowest point since 1979

Total population, in millions

Note: Population estimates for 1950-2018 are as of July 1 for each year. Figures rounded to the nearest 100,000.

Source: Pew Research Center analysis of U.S. Census Bureau intercensal estimates for 1950-2009, Vintage 2018 estimates for 2010-2018.

PEW RESEARCH CENTER

<https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/07/26/puerto-rico-population-2018/>

Caribische diaspora

Voor sommige Caribische landen is het migratiesaldo negatief (zoals ook te zien was voor Puerto Rico in bron 4). Dit betekent dat meer mensen emigreren dan er immigreren. Er is sprake van netto-emigratie. De emigratie is vaak gericht op landen zoals de Verenigde Staten, Canada en Europese landen.

Bron 8 Jamaica Diaspora

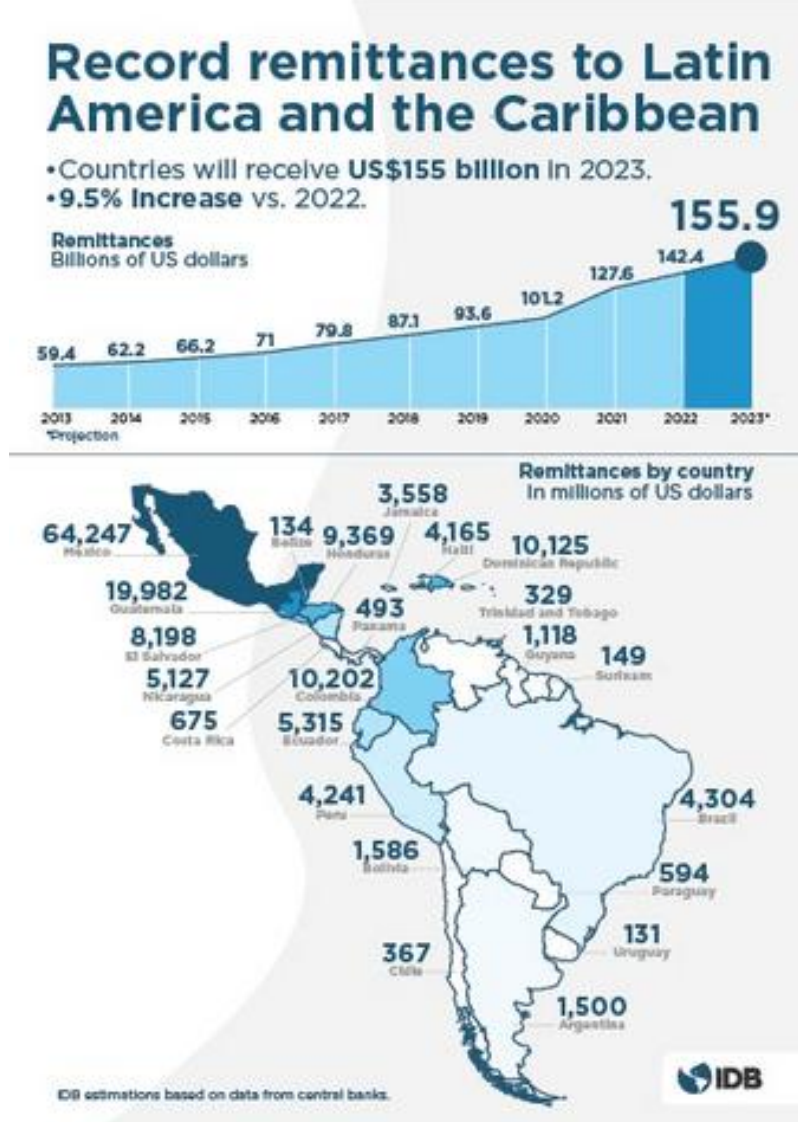
De Jamaica Diaspora Conference is een tweejaarlijks mondiaal forum dat Jamaicanen en personen van Jamaicaanse afkomst die over de hele wereld wonen met elkaar verbindt, met als doel de banden te versterken en allianties op te bouwen die de groei en ontwikkeling van Jamaica op het wereldtoneel zullen stimuleren.

Bron: <https://jis.gov.jm/jamaica-diaspora-conference-2022/>

In deze landen is er sprake van een **Caribische diaspora**: gemeenschappen van mensen afkomstig uit de Caribische regio die nu buiten hun geboortelanden wonen. In bron 8 wordt beschreven dat er een tweejaarlijkse conferentie is met Jamaicanen en mensen van Jamaicaanse afkomst, met als doel om te banden te versterken. Veel leden van de diaspora onderhouden vaak nog sterke banden met hun land van herkomst, en ondersteunen hun familieleden bijvoorbeeld door het sturen van geld (remittances). In bron 9 is van een aantal landen in het Caribisch gebied te zien hoeveel geldzendingen zij ontvangen. Voor Jamaica was dit in 2023 zo'n 3.558 miljoen dollar.

Bron 9

Geldzendingen naar Latijns-Amerika en het Caribisch gebied

<https://www.iadb.org/en/news/remittances-latin-america-and-caribbean-set-new-record>

Andere invloeden van de diaspora zijn bijvoorbeeld de verspreiding van het carnaval over de rest van de wereld en het ontstaan van steeldrumbands op plekken buiten het Caribisch gebied. Lees hierover ook bron 10.

Bron 10

Het nieuwe gezicht van zwart Amerika

Ze worden de 'Rihanna-generatie' genoemd, naar de beroemde zangeres. Nieuwe immigranten uit met name het Caribisch gebied veranderen de cultuur, de politiek en de wetenschappelijke wereld van zwart Amerika. De familie van voormalig minister van Justitie Eric Holder emigreerde vanuit Barbados, waarna Holder de eerste zwarte man werd die deze positie bekleedde. De ouders van voormalig minister van Buitenlandse Zaken Colin Powell kwamen uit Jamaica. Ook hij was de eerste zwarte man in die positie. Rihanna, afkomstig van Barbados en Nicki Minaj, uit Trinidad, voeren de hitlijsten aan. De voorzitter van het college van bestuur van Howard University, de meest prestigieuze van oudsher zwarte universiteit van het land, komt uit Trinidad.

Nog een bewijs voor de toename van de immigratie, met name uit het Caribisch gebied, is dat er in de Verenigde Staten steeds meer steeldrumbands te vinden zijn, zegt William Howard, voorzitter van de West Indian Carnival Association, die elk jaar verspreid over het hele land zestig carnavalsfeesten organiseert. 'De steeldrum is het enige instrument van deze eeuw,' aldus Howard over dit typisch West-Indische instrument, dat aan het begin van de twintigste eeuw in Trinidad en Tobago zijn moderne vorm kreeg. 'En nu hebben zelfs topuniversiteiten als New York University, Rutgers en Northwestern University hun eigen steeldrumbands. Deze muziek floreert.' Hij schat dat er op dit moment meer dan drieduizend steeldrumbands in het hele land zijn, van de staat Washington tot Florida.

Nog een bewijs voor de toename van deze bevolkingsgroep: carnavalsvieringen. 'We hebben net het carnaval hier in New York gehad en nu hebben we opeens ook een carnaval in New Jersey, er komt een carnaval in Babylon, Long Island en een in Nassau,' vertelde hij tijdens de vieringen van afgelopen maand. 'Opeens wordt er overal carnaval gevierd.'

Vrij naar een artikel op <https://www.360magazine.nl/>

Als je kijkt naar de emigranten uit het Caribisch gebied valt op dat de meerderheid van de emigranten tussen de 18 en 40 jaar oud is. Veel emigranten zijn studenten of behoren tot de economisch actieve bevolkingsgroep. Een voorbeeld is te zien in bron 1 en bron 11: in 2024 vertrokken 167 studenten van Curaçao om te gaan studeren in Nederland.

Bron 11

Studenten uit Curaçao gaan naar Nederland voor studie

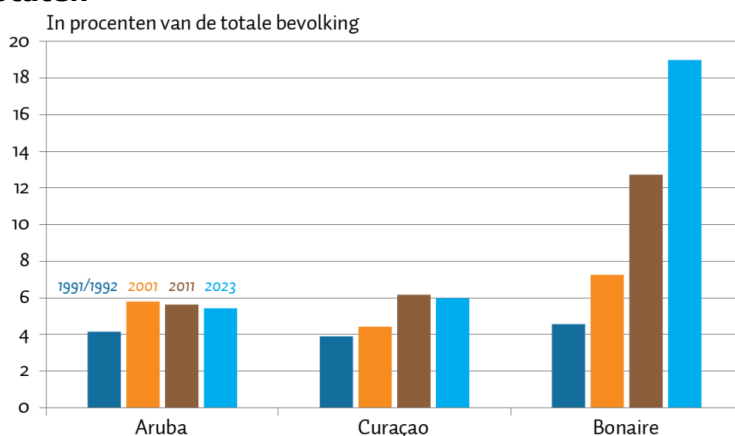

167 studenten naar Nederland voor studie
<https://nu.cw/2024/07/26/167-studenten-naar-nederland-voor-studie/>

Als je kijkt naar de immigratie gaat het onder andere om senioren, die van hun pensioen in de Caribische regio gaan genieten. Vaak zijn het mensen die oorspronkelijk uit het Caribisch gebied komen, naar Europa of de VS zijn geëmigreerd en nu weer terugkeren. Het betreft ook veel mensen die makkelijk in het Caribisch gebied kunnen wonen door hun paspoort dat ook geldig is in overzeese gebiedsdelen. Dit geldt onder andere voor de Caribische eilanden van het Koninkrijk der Nederland (zie bron 12).

Bron 12

Groeiend aandeel van bevolking Bonaire komt uit Europees Nederland of Verenigde Staten

Data: CBS van Nederland, Aruba, Curaçao en de Nederlandse Antillen | ESB

<https://esb.nu/bonaire-kent-groeiende-groep-migranten-uit-welvarende-landen/>

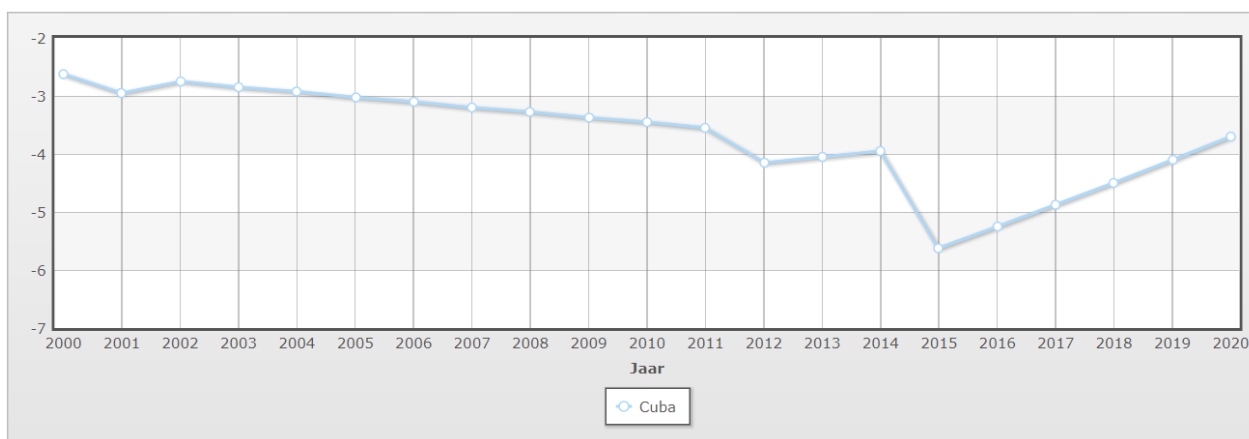
De emigratie en de immigratie hebben hierdoor veel invloed op de leeftijdsopbouw en bevolkingssamenstelling in de landen in de Caribische regio.

Variatie tussen landen

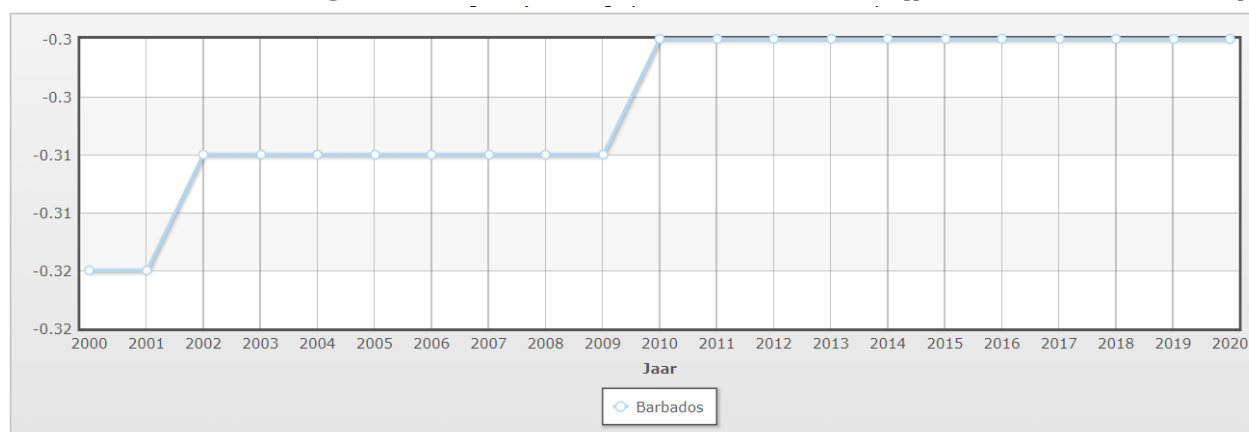
Het is belangrijk op te merken dat er aanzienlijke verschillen zijn tussen de Caribische landen. Cuba bijvoorbeeld kent een hoge mate van emigratie. De voornaamste bestemmingslanden voor Cubaanse migranten zijn de Verenigde Staten, Canada, Latijns-Amerika en Spanje. De emigratie vanuit bijvoorbeeld Barbados daarentegen is veel lager. Barbadianen gaan ook naar de Verenigde Staten en Canada, maar minder naar Latijns-Amerika en kiezen in Europa veelal voor het Verenigd Koninkrijk. In bron 13 zie je het netto migratiepercentage van Cuba en Barbados tussen 2000 en 2020.

Bron 13

a Relatieve netto emigratie Cuba tussen 2000 en 2020 (per duizend inwoners)

b Relatieve netto emigratie Barbados tussen 2000 en 2020 (per duizend inwoners)

Bron: <https://www.indexmundi.com/>

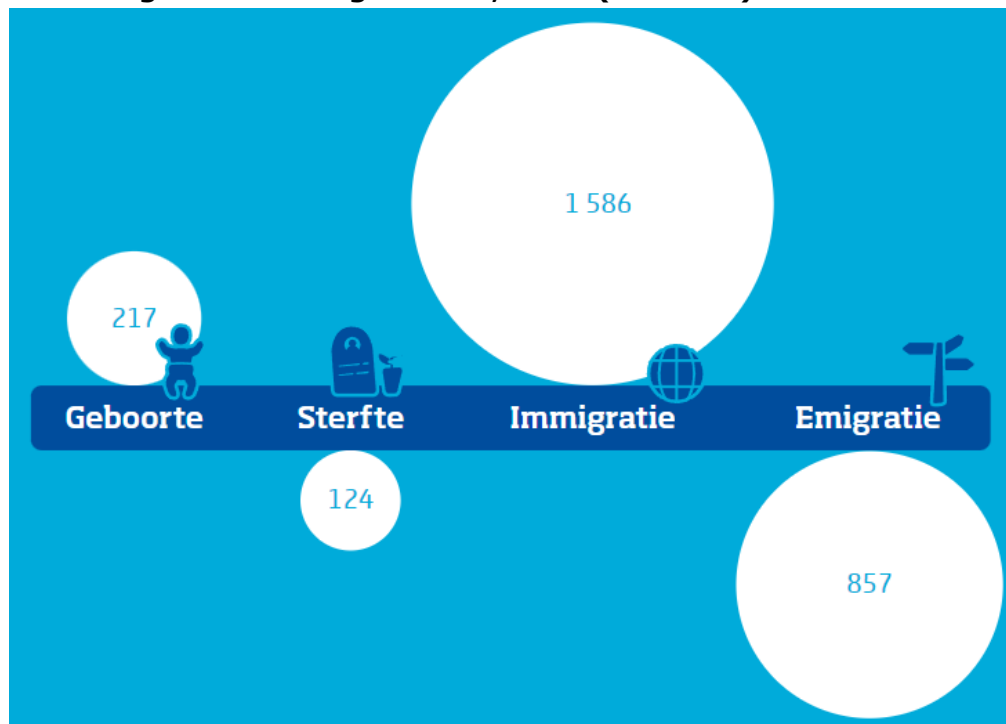

Vragen

Gebruik bron 14.

Bron 14

Bevolkingsontwikkeling Bonaire, 2021 (absoluut)

Bron: <https://www.cbs.nl/>

In bron 14 zie je de bevolkingsgroei van Bonaire in 2021 weergegeven.

1 Bepaal met behulp van de gegevens in bron 14 de sociale bevolkingsgroei in 2021.

2 Bereken of Bonaire in 2021 te maken had met een totale bevolkingsgroei of bevolkingsafname.

Gebruik bron 13 (zie uitleg)

Uit bron 13 kun je afleiden dat de relatieve netto migratie van Cuba tussen 2000 en 2020 gemiddeld ongeveer -4 was.

3 Geef aan wat een relatieve migratie van -4 betekend.

In 2013 woonden er 11,3 miljoen mensen in Cuba.

4 Bereken het effect van migratie op de bevolkingsomvang in 2013. Oftewel: hoeveel inwoners kwamen er in totaal bij of gingen eraf als het gevolg van migratie?

Zowel vanuit Cuba als vanuit Barbados emigreren mensen naar Europa. Er is wel een verschil. Cubanen gaan veelal naar Spanje, terwijl Barbadianen kiezen voor het Verenigd Koninkrijk.

5 Geef een verklaring voor dit verschil vanuit twee verschillende geografische dimensies.

Gebruik bron 15.

Bron 15

Migratie uit Jamaica

Het exacte aantal mensen met een migratieachtergrond uit Jamaica in verschillende landen is niet bekend. Maar een goede schatting is dat er 1 miljoen mensen van Jamaicaanse afkomst in de Verenigde Staten wonen, met de grootste concentraties in New York, Florida, en andere staten langs de oostkust. In het Verenigd Koninkrijk wonen naar schatting ongeveer 800.000 mensen van Jamaicaanse afkomst. Deze gemeenschap is vooral geconcentreerd in Londen en andere grote steden zoals Birmingham en Manchester. De Jamaicaanse gemeenschap in Canada wordt geschat op ongeveer 300.000 mensen, met de grootste concentraties in Toronto en omgeving. Daarnaast is nog een significante aanwezigheid van mensen van Jamaicaanse afkomst in andere Caribische landen, zoals de Bahama's en de Kaaimaneilanden.

In veel landen met een aanzienlijke Jamaicaanse gemeenschap worden regelmatig Jamaicaanse culturele festivals en evenementen georganiseerd. Deze evenementen, het vieren van Jamaicaanse feestdagen, en culinaire festivals met Jamaicaanse gerechten, tonen de sterke verbondenheid van de emigranten met hun moederland.

Een andere manier om hun verbondenheid te tonen is het sturen van geld naar familieleden in Jamaica. Dit is voor veel gezinnen in Jamaica een belangrijke bron van inkomsten en een teken van blijvende verbondenheid.

Vrij naar informatie van allecijfers.nl en wikipedia.nl

6 Geef het begrip dat wordt gebruikt om een groep mensen aan te duiden die een gemeenschappelijke afkomst of herkomst hebben, maar die verspreid leven buiten hun traditionele thuisland of geografische regio.

Veel mensen in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk of Canada met een migratieachtergrond uit Jamaica voelen zich nog steeds erg verbonden met hun land van herkomst.

7 Geef twee voorbeelden uit bron 15 waaruit dat blijkt.

Ga naar de website <https://www.indexmundi.com/>

8 Beschrijf de relatieve netto emigratie op Aruba of Curaçao.

Stap 2: Historische context

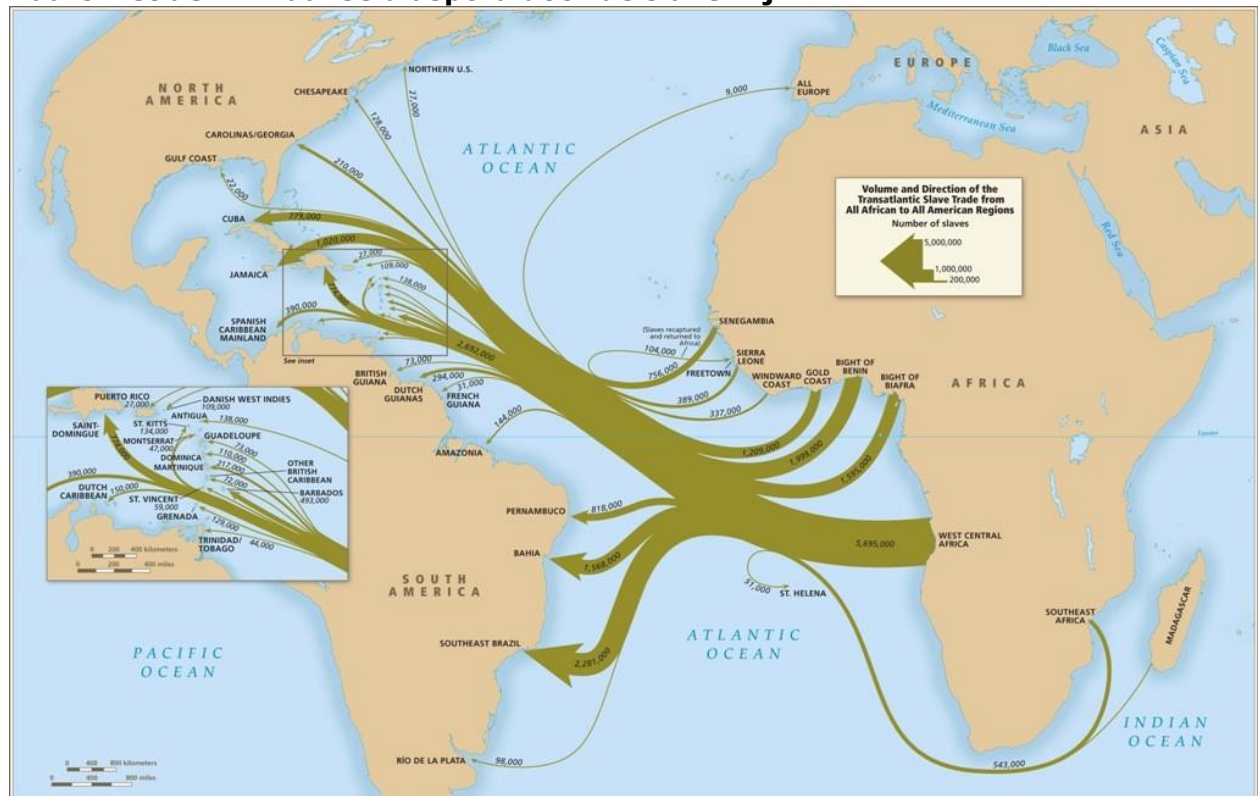
Op basis van archeologische vondsten kan gesteld worden dat zo'n 7.000 jaar geleden mensen zich voor het eerst over het Caribisch gebied hebben verspreid, vermoedelijk vanuit het noorden van Zuid-Amerika. De inheemse volken, waarschijnlijk Amerindianen, peddelden in boomstamkano's over open zee naar de eilanden. Een van de groepen Amerindianen waren de Arawak-indianen. Op Aruba zijn er o.a. bij Grot Fontein rotstekeningen gevonden die waarschijnlijk gemaakt zijn door de Arawak indianen.

Met de komst van Columbus kwam de inheemse bevolking in gevaar. Ze werden tot slaaf gemaakt en afgevoerd naar Hispaniola, om daar te werken in de mijnen. Na de vondst van goud op Aruba werden de Arawak teruggevoerd om daar opnieuw als slaaf te werken. De komst van Columbus bracht ook andere groepen mensen naar het Caribisch gebied. Het kolonialisme, de slavernij en de afschaffing ervan hebben de samenstelling van de bevolking in veel Caribische landen aanzienlijk beïnvloed.

Tijdens het kolonialisme brachten Europese landen Afrikaanse slaven naar de Caribische eilanden om te werken op plantages. Dit heeft geresulteerd in een significante Afrikaanse diaspora (bron 16).

Bron 16

Kaart met de Afrikaanse diaspora door de slavernij

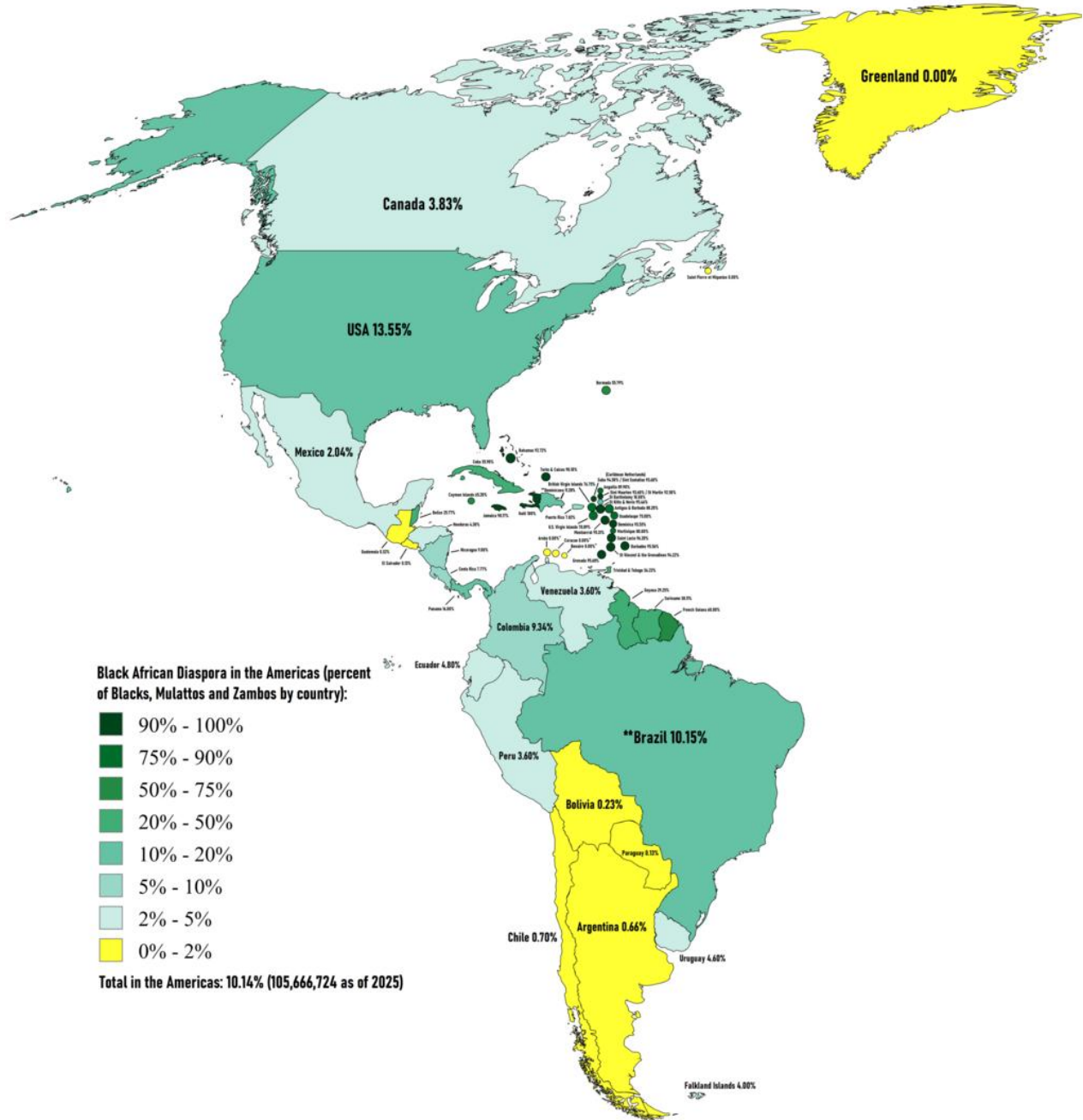

<https://www.yukonyouth.com/the-african-diaspora-what-is-it/>

Na de afschaffing van de slavernij migreerden arbeiders uit andere regio's, zoals India, China en Europa, naar het Caribisch gebied om in de arbeidsbehoefte te voorzien. Deze golven van migratie en de vermenging van verschillende culturen hebben geleid tot de huidige

multiculturele en etnisch diverse samenleving die kenmerkend is voor veel landen in de Caribische regio. In bron 17 is te zien hoeveel procent van de huidige bevolking verbonden is met de Afrikaanse diaspora.

Bron 17
Percentage inwoners vanuit de Afrikaanse diaspora

*Note: The population of Aruba, Curacao and Bonaire is multiracial, it is possible that they also have African admixture, however they are neither fully Black nor Mulatto, rather Pardos, etc.

**Note: Pardos from Brazil and Indios and Morenos from Dominicana are not counted, these populations are usually triracial (Euro-Afro-Amerindian) and have under 40% of SSA admixture.

Author/Autor: Piotr Kapuściński
Contact: domen558@gmail.com

https://en.wikipedia.org/wiki/African_diaspora_in_the_Americas#/media/File:Black_African_Diaspora_in_the_Americas.png

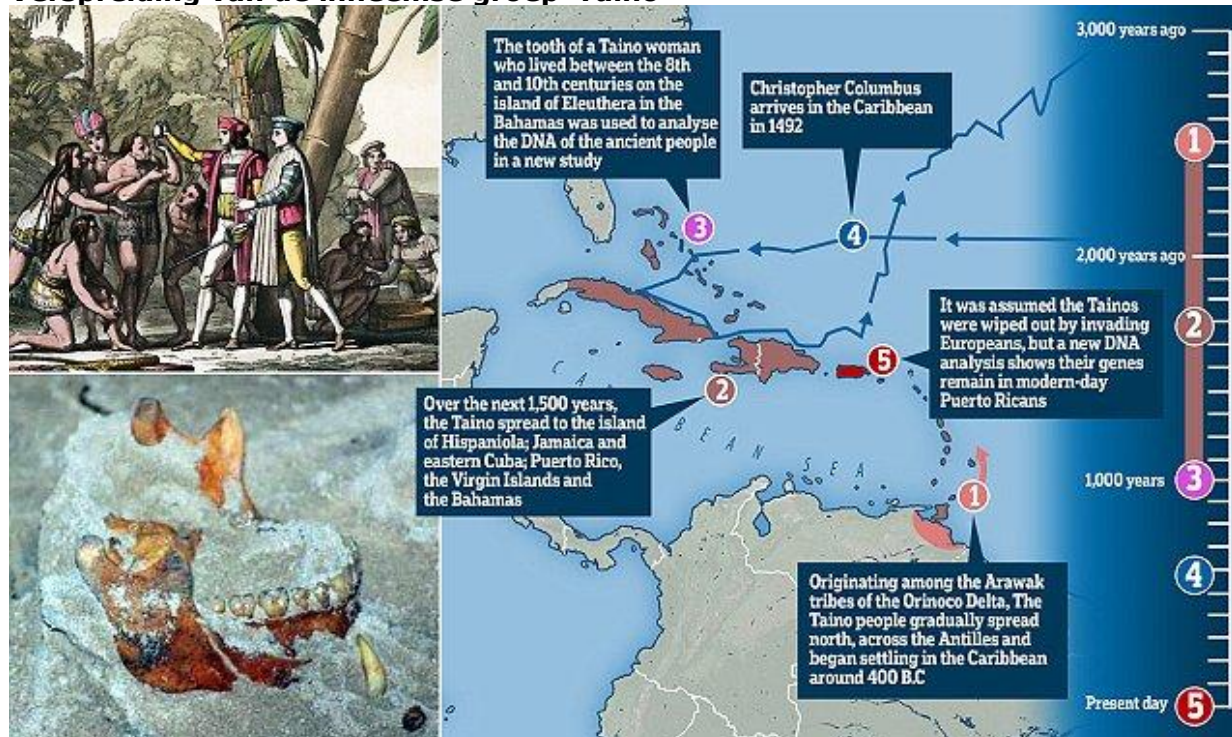
Etnische groepen

Belangrijke etnische groepen in de Caribische regio zijn:

- **Afro-Caribische bevolking:** Nakomelingen van Afrikaanse slaven die tijdens de trans-Atlantische slavenhandel naar de regio werden gebracht. Zij vormen een aanzienlijk deel van de bevolking in veel Caribische landen.
- **Indo-Caribische bevolking:** Voornamelijk nakomelingen van contractarbeiders die uit Zuid-Azië (vooral India) kwamen tijdens de Britse koloniale periode.
- **Inheemse bevolking:** De oorspronkelijke bewoners van de Caribische eilanden, zoals de Taíno (zie bron 18), Arawak en Carib. Hun aantallen zijn aanzienlijk afgenomen na de Europese kolonisatie.
- **Europese bevolking:** Nakomelingen van Europese kolonisten, voornamelijk uit Spanje, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.
- **Aziatische bevolking:** Nakomelingen van mensen van Chinese en Japanse afkomst, die vaak in de 19e en 20e eeuw als arbeiders naar de regio kwamen.
- **Creoolse bevolking:** Mensen met een mix van Afrikaanse, Europese en inheemse afkomst, vaak specifiek voor het Caribisch gebied.

Bron 18

Verspreiding van de inheemse groep 'Taíno'

<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-5409119/Taino-Native-American-DNA-modern-Puerto-Ricans.html>

Naast deze groepen nakomelingen wonen er in het Caribisch gebied ook migranten die zelf uit verschillende delen van de wereld naar het Caribisch gebied zijn geëmigreerd. Niet alle etnische groepen komen in alle landen in het Caribisch gebied in dezelfde mate voor. Twee landen in het Caribisch gebied met een opvallend verschil in etnische samenstelling van de bevolking zijn Cuba en Trinidad en Tobago.

Cuba

Cuba was een Spaanse kolonie vanaf de vroege 16e eeuw tot het einde van de 19e eeuw. Gedurende deze periode was er een sterke Spaanse culturele en etnische invloed. Tijdens deze periode zijn er grote aantallen Afrikaanse slaven naar het eiland gebracht om op suikerriet- en tabaksplantages te werken. Dit heeft een significante Afro-Cubaanse bevolkingsgroep opgeleverd. Na de afschaffing van de slavernij in 1886, kwamen er ook immigranten uit Spanje en andere delen van Europa naar Cuba. In de 20e eeuw waren er ook golven van Chinese, Haïtiaanse en Jamaicaanse migranten, alhoewel hun invloed in aantal relatief beperkt bleef vergeleken met de Spaanse en Afrikaanse invloeden. De tegenwoordige bevolking van Cuba is voornamelijk een mix van Spaanse en Afrikaanse afkomst. Er is een minderheid van puur Europese (voornamelijk Spaanse) afkomst, en er zijn kleinere groepen van Chinese en andere afkomst (zie bron 19).

Bron 19
Etnische samenstelling van Cuba

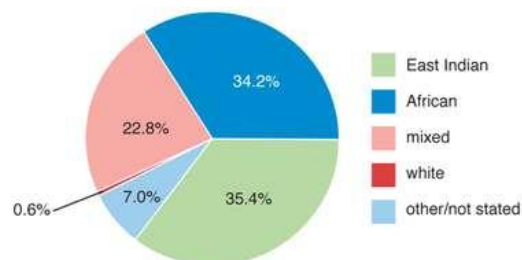

Trinidad en Tobago

Trinidad en Tobago zijn onder controle van verschillende Europese landen geweest voordat ze Britse koloniën werden in de 19e eeuw. Net als in Cuba waren er veel Afrikaanse slaven die op plantages werkten. Na de afschaffing van de slavernij in 1834, begon de Britse regering met het aanmoedigen van gecontracteerde arbeid uit India, dat ook een Britse kolonie was, om in de arbeidsbehoefte op plantages te voorzien. Dit leidde tot een grote toestroom van Indiase migranten. Als gevolg hiervan is de etnische samenstelling van Trinidad en Tobago uniek in de Caribische regio, met grote groepen mensen van zowel Afrikaanse als Indiase afkomst, naast kleinere aantallen van Europese, Chinese, Midden-Oosterse en inheemse afkomst (zie bron 20).

Bron 20 Bevolkingssamenstelling Trinidad

Ethnic composition (2011)

Het verschil tussen Cuba en Trinidad en Tobago ligt dus vooral in de relatieve verdeling van de etnische groepen. Terwijl Cuba een grotere invloed heeft van mensen met Spaanse en Afrikaanse afkomst, heeft Trinidad en Tobago naast Afrikaanse invloeden veel te maken met mensen van Indiase afkomst. De verschillen tussen landen zijn een direct resultaat van de koloniale geschiedenis en migratiepatronen van de landen.

Bron 21

Kijktip! Van Bahia tot Brooklyn.

<https://www.vpro.nl/van-bahia-tot-brooklyn-caribische-verhalen>

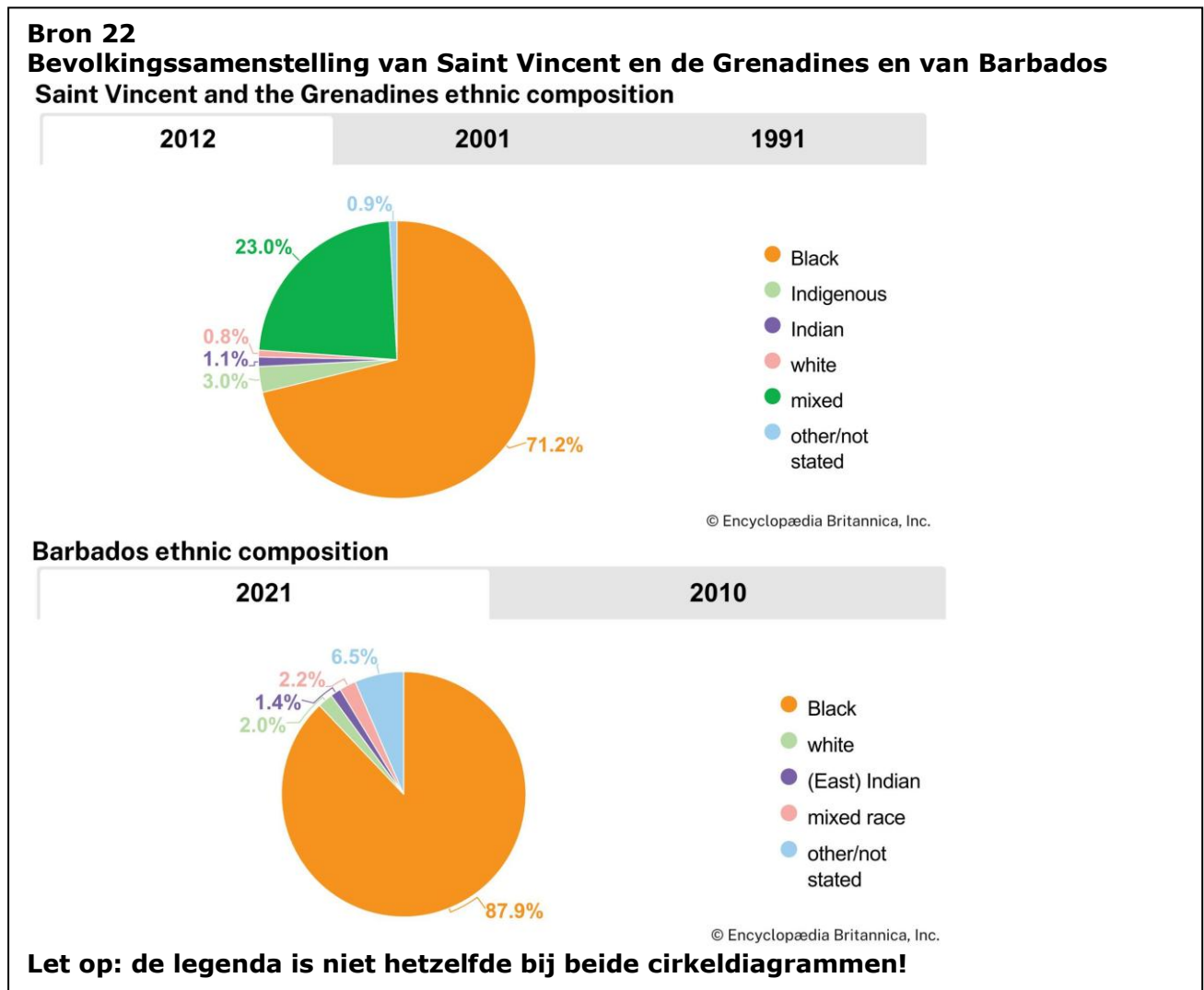
Nergens zijn zoveel volken en culturen van over de hele wereld gewelddadig samengebracht als in het Caribisch gebied. Slavernij en kolonialisme hebben een veelkleurige smeltkroes van de Caribische samenleving gemaakt. In de reisserie Van Bahia tot Brooklyn, Caribische verhalen, onderzoekt Latijns-Amerika journalist Nina Jurna in zeven landen hoe de geschiedenis doorwerkt in het heden en hoe dit leidt tot een nieuwe Caribische cultuur. Op haar reis bezoekt Nina Jurna achtereenvolgens Brazilië, Suriname, Trinidad Tobago, Curaçao, de Dominicaanse Republiek en de grens met Haïti en Jamaica om uiteindelijk in de rijke Caribische cultuur in de Verenigde Staten te eindigen.

Vragen

1 In het overzicht van de belangrijkste etnische bevolkingsgroepen in de Caribische regio zie je de gevolgen van afschaffing van de slavernij terug. Geef aan hoe dit zichtbaar is.

2 Hoe zie je de invloed van de kolonisator terug in het verschil in etnische samenstelling van de bevolking tussen Cuba en Trinidad en Tobago.

Gebruik bron 22 en een atlas voor de ligging van de eilanden.

Je hebt gezien dat landen in het Caribisch gebied heel verschillend kunnen zijn als je kijkt naar de etnische bevolkingssamenstelling. Maar bijvoorbeeld Barbados en Saint Vincent en de Grenadines zijn twee landen in de regio die qua etnische bevolkingssamenstelling juist sterk op elkaar lijken.

3 Geef twee oorzaken waardoor de etnische bevolkingssamenstelling van beide eilanden op elkaar lijkt.

Op 1 januari 2017 telde de bevolking van Bonaire 19,2 duizend inwoners. In de tabel zie je waar deze inwoners geboren zijn.

Geboorteland	Aantal
Bonaire	7.400
Overig voormalige Ned. Antillen en Aruba	4.100
Zuid- en Midden-Amerika	3.700
(Europees) Nederland	2.800
Verenigde Staten en Canada	400
Overige landen	800

4 Verwerk de gegevens in een cirkeldiagram.

5 Geef aan welke groep op Bonaire groter is: de autochtonen of migranten.

6 Geef voor de vier groepen landen, naast Bonaire en overige landen, aan waarom juist deze landen voor veel migranten zorgen (per groep).

De etnische bevolkingssamenstelling van de eilanden binnen het Koninkrijk der Nederlanden is ook zeer divers en sterk beïnvloed door het kolonialisme, de slavernij en de afschaffing van de slavernij.

7 Kies één bevolkingsgroep op een eiland binnen het Koninkrijk der Nederlanden en onderzoek:

- Wanneer deze bevolkingsgroep op het eiland is aangekomen.
- Waar deze groep vandaan komt
- Waarom deze mensen naar het eiland kwamen (vrijwillig of gedwongen, politieke of andere redenen).
- Welke culturele kenmerken van deze groep vandaag de dag nog zichtbaar zijn in de samenleving.

Je mag je bevindingen presenteren in een kort verslag (rond de 500 woorden), een PowerPoint presentatie, een video of een poster.

Stap 3: Push- en pullfactoren

In stap 1 heb je gelezen over migratie en het effect van migratie op de bevolkingsomvang. In stap 2 heb je gekeken naar de historische context en de invloed daarvan. In deze derde stap kijk je naar de redenen waarom mensen migreren. Je hebt vanuit domein B al geleerd over de redenen waarom mensen verhuizen naar een ander land. In bron 23 staat een korte herhaling van dit onderwerp indien je niet meer goed weet wat het verschil is tussen push- en pullfactoren.

Bron 23 Herhaling push- en pullfactoren

De redenen waarom mensen verhuizen naar een ander land worden wel push- en pullfactoren genoemd. **Pushfactoren** zijn redenen die mensen ertoe aanzetten om hun huidige woonplaats of land te verlaten. Deze factoren 'duwen' mensen weg van hun thuisland. **Pullfactoren** zijn aantrekkelijke aspecten van een bestemming die mensen motiveren om daarheen te verhuizen. Deze factoren 'trekken' mensen naar een nieuwe locatie.

Voorbeelden van pushfactoren zijn:

- Economische problemen zoals werkloosheid en armoede.
- Politieke instabiliteit, oorlog of vervolging.
- Natuurrampen zoals overstromingen, aardbevingen of periodes van droogte.
- Slechte toegang tot onderwijs en gezondheidszorg.

Voorbeelden van pullfactoren zijn:

- Betere economische kansen, zoals werkgelegenheid en hogere lonen.
- Politieke stabiliteit en veiligheid.
- Aantrekkelijke klimaat- of milieuomstandigheden.
- Betere toegang tot onderwijs en gezondheidszorg.
- Familiehereniging.

Pushfactoren Caribische regio

De rol van pushfactoren bij emigratie kunnen aanzienlijk variëren tussen landen in het Caribisch gebied. Hieronder een aantal voorbeelden van redenen waarom mensen migreren

- Haïti, een van de armste landen in het westelijk halfrond, kampt met ernstige economische problemen en politieke instabiliteit, waaronder corruptie en een zwakke overheidsstructuur. Deze factoren zijn belangrijke pushfactoren voor emigratie. Daarnaast is Haïti regelmatig getroffen door natuurrampen, zoals aardbevingen en orkanen, die de levensomstandigheden verslechteren en mensen aanzetten om het land te verlaten.
- Voor Cubanen zijn politieke factoren, zoals het gebrek aan politieke vrijheid en beperkingen op persoonlijke vrijheden, belangrijke pushfactoren voor emigratie.
- Barbados is een relatief stabiel en welvarend land. Maar de eenzijdige focus op toerisme motiveert veel mensen te emigreren naar meer gediversifieerde economieën voor meer kansen.
- Curaçao heeft wel onderwijsinstellingen voor basis- en voortgezet onderwijs, maar de mogelijkheden voor hoger onderwijs zijn beperkter, zowel in termen van het aantal instellingen als de verscheidenheid aan aangeboden programma's. Veel studenten kiezen daarom voor een opleiding in het buitenland.
- De Bahama's bestaan uit een archipel van laaggelegen eilanden en worden gezien als zeer kwetsbaar voor de gevolgen van zeespiegelstijging. Orkaan Dorian in 2019 (zie bron 24) toonde de verwoestende impact van extreme weersomstandigheden, die verergerd kunnen worden door klimaatverandering. Hoewel grootschalige (klimaat)migratie als gevolg van zeespiegelstijging nog niet is waargenomen, is er een toenemende bezorgdheid dat in de toekomst inwoners gedwongen kunnen worden te verhuizen als hun huizen en leefgebieden onbewoonbaar worden.

Bron 24

Verwoesting op de Bahama's door orkaan Dorian

Pullfactoren: Verenigde Staten, Canada en Europese landen

De migratie vanuit het Caribisch gebied gaat veelal in de richting van de Verenigde Staten, Canada en een aantal Europese landen. Dat heeft te maken met de pullfactoren van deze landen. Hieronder voor de genoemde landen enkele voorbeelden van pullfactoren.

Verenigde Staten

- Economische kansen: De VS biedt een brede waaier aan werkgelegenheid (met hogere lonen) en carrièremogelijkheden.
- Onderwijs: Toegang tot hoogwaardig hoger onderwijs en gespecialiseerde opleidingen
- Familiehereniging: Veel Caribische emigranten hebben familieleden die al in de VS wonen, wat gezinshereniging een belangrijke pullfactor maakt.
- Culturele en taalkundige affiniteit: Vooral voor Engelstalige Caribische landen is de taal geen barrière, en de culturele invloeden zijn vaak vergelijkbaar.

Canada

- Multiculturele samenleving: Canada staat bekend om zijn open en inclusieve houding ten opzichte van immigranten, met een sterke nadruk op multiculturalisme.
- Sociale zekerheid en gezondheidszorg: Het systeem van sociale zekerheid en de universele gezondheidszorg zijn aantrekkelijke aspecten om naar het land te willen verhuizen.
- Onderwijs en werkgelegenheid: Net als de VS biedt Canada uitgebreide onderwijs- en werkgelegenheidsmogelijkheden (zie bron 25)
- Politieke stabiliteit: Canada wordt gezien als een veilig en stabiel land, wat een belangrijke trekfactor is voor immigranten.

Bron 25

Bezoek van Arubaanse leerlingen aan universiteiten in Canada

NC welcomes 90 Aruban students in partnership with the Aruban government and Colegio San Nicolas

Posted on April 5, 2018 by Julie Greco in Campus Update, International

<https://www.niagaracollege.ca/insidenc/2018/04/05/nc-welcomes-90-aruban-students-in-partnership-with-the-aruban-government-and-colegio-san-nicoles/>

Europese landen

- Historische en culturele banden: Voor veel Caribische landen zijn de historische banden met Europese landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Nederland en Spanje, belangrijk. Deze banden kunnen immigratie vergemakkelijken.
- Onderwijskansen: Europese universiteiten bieden een verscheidenheid aan onderwijsmogelijkheden en beurzen voor internationale studenten.
- Levenskwaliteit: Veel Europese landen scoren hoog op levenskwaliteit, inclusief gezondheidszorg, onderwijs, en sociale zekerheid.
- Werkgelegenheid: Europa biedt diverse economische kansen, ook in sectoren waar in het Caribisch gebied een tekort aan is.

Pullfactoren Caribische regio

Je hebt gezien dat er verschillende redenen zijn voor mensen uit het Caribisch gebied om te emigreren naar bijvoorbeeld de Verenigde Staten, Canada of een Europees land. Maar er zijn ook meerdere redenen waarom mensen vanuit bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Europa emigreren naar de Caribische regio. Voorbeeld van pullfactoren van de Caribische regio zijn:

- Prachtige stranden en klimaat: De eilanden in het Caribisch gebied staan bekend om de adembenemende witte zandstranden en het warme, tropische klimaat het hele jaar door. Dit trekt mensen aan die verlangen naar een zonnige en ontspannende levensstijl.
- Toerisme-industrie: De bloeiende toerisme-industrie op veel Caribische eilanden biedt talloze banen en zakelijke kansen in de horeca, entertainment en recreatie. Dit trekt mensen aan die werk zoeken in deze sector.
- Politieke stabiliteit: Veel landen in de Caribische regio zijn politiek stabiel en hebben een goed functionerend democratisch systeem. Dit biedt een gevoel van veiligheid en zekerheid aan emigranten.
- Veiligheid en lage criminaliteit: De meeste Caribische eilanden hebben een laag criminaliteitscijfer en worden beschouwd als een veilige plek om te wonen en te werken. Dit trekt emigranten aan die op zoek zijn naar een rustige en veilige omgeving.
- Culturele diversiteit: De bevolking van de meeste eilanden in de Caribische regio is divers en gastvrij. Dit zorgt voor een multiculturele samenleving waar mensen van verschillende achtergronden zich welkom voelen.

Een land waar veel mensen op dit moment vandaan migreren is Venezuela, dat grenst aan het Caribische deel van het Koninkrijk. Veel Venezolanen trekken naar landen in het Caribisch gebied. De pullfactor voor de Venezolanen is de veiligheid en politieke stabiliteit die de Caribische eilanden bieden. Daarnaast zijn deze eilanden dichtbij en is het dus goedkoop om

Bron 26

Routes van Venezolaanse vluchtelingen

<https://storyteller.iom.int/stories/faraway-not-forgotten-reaching-remote-communities-trinidad-and-tobago>

naar toe te gaan. Verder zijn de meeste eilanden in het Caribisch gebied economisch verder ontwikkeld. De reden dat veel Venezolanen vertrekken (de pushfactor) is een economische en politieke crisis. Als gevolg hiervan is 1/5e deel van de bevolking het land ontvlucht. Een deel van deze vluchtelingen gaat naar één van de eilanden in de Caribische zee. In bron 26 zijn routes te zien die de Venezolaanse vluchtelingen afleggen.

Aruba, Curaçao en Trinidad en Tobago zijn landen waar veel vluchtelingen naar toe gaan. De meesten komen in de nacht aan aan als bootvluchteling. Er is meestal geen welkom onthaal van deze vluchtelingen. Curaçao heeft namelijk geen asielprocedure. Aruba staat wereldwijd bovenaan qua hoeveelheid vluchtelingen per hoofd van de wereld. Dit komt door de naar schatting 17.000 vluchtelingen die op het eiland zijn. De Venezolanen zijn veelal politieke vluchtelingen, die de binnenlandse onrust onder het bewind van Nicolas Maduro ontvluchten. Er zijn ook mensen die vluchten omdat ze in hun eigen land niet kunnen overleven, bijvoorbeeld door gebrek aan medicijnen. Aruba ziet de meeste vluchtelingen echter als economische vluchtelingen. De meeste Venezolanen op Aruba en Curaçao leven dus in de illegaliteit, zonder verblijfspapieren.

Vragen

1 De rol van pushfactoren bij emigratie kunnen aanzienlijk variëren tussen landen in het Caribisch gebied. Over welke hierboven genoemde Caribische landen gaat het in de volgende zinnen?

a De belangrijkste pushfactoren in dit land zijn politiek van aard, met name het gebrek aan politieke vrijheid en beperkingen op persoonlijke vrijheden.

b In dit land zijn de voornaamste pushfactoren economische problemen, politieke instabiliteit en natuurrampen. Dit toont aan dat migratie vaak wordt gedreven door een combinatie van meerdere ernstige problemen.

2 Leg uit waarom klimaatverandering voor sommige landen in de Caribische regio een belangrijke pushfactor kan zijn.

3 In de Verenigde Staten is er een grote Jamaicaanse diaspora: een gemeenschap van mensen afkomstig uit Jamaica die nu buiten hun geboortelanden wonen.

Beredeneer waarom deze Jamaicaanse diaspora als *pullfactor* kan dienen voor migratie vanuit Jamaica.

4 Beredeneer hoe de historische en culturele banden tussen Caribische landen en Europese landen als pullfactoren kunnen dienen voor migratie.

5 In deze stap worden veel push- en pullfactoren genoemd.

a Geef aan welke factor, volgens jou, de belangrijkste factor is als je kijkt naar de emigratie vanuit jouw eiland? Licht je antwoord toe. Bediscussieer je antwoord met enkele klasgenoten. Schrijf ook op welke andere argumenten je nog hebt verkregen door de discussie.

b Geef aan welke factor, volgens jou, de belangrijkste factor is als je kijkt naar de immigratie naar het eiland waarop jij woont? Licht je antwoord toe. Bediscussieer je antwoord met enkele klasgenoten en beschrijf het resultaat van jullie discussie.

Gebruik bron 27.

Bron 27

Van Venezuela naar Aruba, Bonaire of Curaçao

Venezuela heeft te maken met langdurige politieke instabiliteit en economische neergang, waaronder hyperinflatie en voedsel- en medicijntekorten. Deze moeilijke omstandigheden hebben veel Venezolanen gedwongen om elders naar betere levensomstandigheden te zoeken.

Vluchtelingen vanuit Venezuela op weg naar Curaçao

Aruba, Bonaire en Curaçao liggen relatief dicht bij de kust van Venezuela, waardoor het een bereikbare bestemming is voor Venezolaanse emigranten. De korte afstand en frequente veerverbindingen maken het gemakkelijk om tussen de twee locaties te reizen.

Aruba, Bonaire en Curaçao hebben een stabiele economie en een hoge levensstandaard in vergelijking met Venezuela. Dit trekt Venezolanen aan die op zoek zijn naar betere werkgelegenheidskansen en een hoger inkomen.

In vergelijking met sommige delen van Venezuela worden Aruba, Bonaire en Curaçao als veel veiliger beschouwd, met een lage mate van criminaliteit. Dit kan gezinnen en individuen aanspreken die op zoek zijn naar een veiligere leefomgeving.

Vrij naar een artikel uit de Volkskrant van oktober 2018

6 Welke pushfactoren voor Venezolaanse emigranten herken je in de bron?

7 Welke pullfactoren van Aruba, Bonaire en Curaçao spelen volgens de bron een belangrijke rol?

Afronding

Begrippenlijst

Caribische diaspora

De term Caribische diaspora verwijst naar gemeenschappen van mensen afkomstig uit de Caribische regio die nu buiten hun geboortelanden wonen.

Emigratie

Emigratie verwijst naar vertrekken vanuit het land van herkomst om zich te vestigen in een ander land.

Immigratie

Je spreekt van immigratie als individuen of groepen mensen een nieuw land binnenkomen en zich daar vestigen.

Migratiesaldo

Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal mensen dat naar een land immigreert (binnenkomt) en het aantal mensen dat uit een land emigreert (vertrekt) over een bepaalde periode.

Natuurlijke bevolkingsgroei

De verandering in bevolkingsgrootte als gevolg van het verschil tussen geboortecijfer en sterftcijfer, zonder rekening te houden met migratie.

Pullfactoren

Pullfactoren zijn aantrekkelijke aspecten van een bestemming die mensen aantrekken om daarheen te verhuizen. Deze factoren 'trekken' mensen naar een nieuwe locatie.

Pushfactoren

Pushfactoren zijn omstandigheden die mensen ertoe aanzetten om hun huidige woonplaats of land te verlaten. Deze factoren 'duwen' mensen weg van hun thuisland.

Relatieve netto migratie

De relatieve netto migratie geeft het verschil tussen het aantal personen dat een land binnenkomt en verlaat gedurende het jaar per 1.000 personen.

Sociale bevolkingsgroei

Bevolkingsgroei rekening houdend met migratie (immigratie en emigratie) naast de natuurlijke bevolkingsgroei.

Eindopdracht

Als **eindproduct** van dit katern schrijf je het **verhaal** van een emigrant die uit een land uit de Caribische regio naar de Verenigde Staten, Canada of een Europees land is vertrokken. In het korte verhaal of dagboekfragment beschrijf je de ervaringen en emoties van de door jou verzonden personage rondom de migratie. In je verhaal moet je uitleggen hoe de push- en pullfactoren van invloed zijn geweest op de beslissing van het personage.

Ga als volgt te werk:

- 1** Kies een land uit het Caribisch gebied. Dat kan een land zijn waarover je in deze opdracht al iets gelezen hebt, maar het mag ook een ander land zijn. Overleg met je docent. Hij/zij zorgt dat er verschillende landen worden gekozen binnen de klas
- 2** Kies een bestemmingsland, kies uit: de Verenigde Staten, Canada of een Europees land.
- 3** Bedenk een personage. Man of vrouw? Hoe oud ongeveer? Gezinssituatie? Beroep? Etc.
- 4** Onderzoek welke specifieke push- en pullfactoren voor je personage van toepassing zijn in de door jou gekozen landen.
- 5** Creëer met de verzamelde informatie een fictief, maar realistisch verhaal/dagboekfragment van ongeveer 400 woorden, waarin je de ervaringen en emoties van je personage beschrijft. Begin met het beschrijven van de keuze, en beschrijf daarna de voorbereidingen op de reis en de reis zelf. Vervolgens beschrijf je hoe het hem of haar vergaat in het nieuwe land, maar bijvoorbeeld ook hoe hij/zij contact houdt met het moederland.
- 6** Laat je verhaal lezen door een of twee klasgenoten. Lees zelf ook de verhalen van enkele klasgenoten. Bespreek de verhalen met elkaar. Geef je reactie op de migratie-ervaringen en de ingewikkeldheid van de keuzes die migranten maken.
- 7** Pas je verhaal eventueel nog wat aan. Lever het definitieve verhaal in bij je docent.

Toetsvragen

Beantwoord de volgende vragen.

1 Welke omschrijving past het best bij 'sociale bevolkingsgroei'?

- A De verandering in bevolkingsgrootte door natuurlijke factoren.
- B De invloed van economische ontwikkeling op geboortecijfers.
- C De combinatie van natuurlijke bevolkingsgroei en migratiepatronen.
- D De impact van technologische vooruitgang op de levensverwachting.

2 Hoe kan een positief migratiesaldo de demografische structuur van een land beïnvloeden?

- A Door een toename van de vergrijzing van de bevolking.
- B Door een vermindering van de bevolkingsdichtheid.
- C Door een diversificatie van de etnische samenstelling.
- D Door een afname van de totale bevolkingsomvang.

3 Waar of niet waar?

- I Een negatief migratiesaldo leidt altijd tot een afname van de totale bevolkingsomvang.
- II De netto migratiesnelheid wordt uitgedrukt als een percentage van de totale bevolking.
- A) I en II zijn beide waar.
- B) I is waar, II is niet waar.
- C) I is niet waar, II is waar.
- D) I en II zijn beide niet waar.

4 Welke omschrijving past het best bij de Creoolse bevolking in de Caribische regio?

- A Nakomelingen van enkel Afrikaanse slaven.
- B Een mix van Afrikaanse en Europese afkomst.
- C Nakomelingen van inheemse bevolkingsgroepen.
- D Migranten uit Azië en Midden-Oosten.

5 Wat is de belangrijkste verklaring voor de gelijkenis in de etnische bevolkingssamenstelling tussen bijvoorbeeld Barbados en Saint Vincent en de Grenadines?

- A Dezelfde koloniale overheersers.
- B Geografische nabijheid.
- C Vergelijkbare economische ontwikkeling.
- D Gedeelde taal en cultuur.

6 Waar of niet waar?

- I Dat er in de Caribische regio een aanzienlijke Afro-Caribische bevolkingsgroep is, is het gevolg van het kolonialisme en de slavernij.
- II Dat er in de Caribische regio een aanzienlijke Indo-Caribische bevolkingsgroep is, is het gevolg van de afschaffing van de slavernij.
- A I en II zijn beide waar.
- B I is waar, II is niet waar.
- C I is niet waar, II is waar.
- D I en II zijn beide niet waar.

7 Waar of niet waar?

I Economische problemen, zoals werkloosheid en armoede zijn een voorbeeld van een pullfactor.

II Betere economische kansen, zoals werkgelegenheid en hogere lonen zijn een voorbeeld van een pushfactor.

A I en II zijn beide waar.

B I is waar, II is niet waar.

C I is niet waar, II is waar.

D I en II zijn beide niet waar.

8 Waar of niet waar?

I De aanwezigheid van een Jamaicaanse diaspora in de Verenigde Staten is een pushfactor voor migratie vanuit Jamaica?

II De beperkte mogelijkheden tot het volgen van vervolgonderwijs in Curaçao is een pushfactor voor migratie vanuit Curaçao.

A I en II zijn beide waar.

B I is waar, II is niet waar.

C I is niet waar, II is waar.

D I en II zijn beide niet waar.

9 Waar of niet waar?

I Een groeiende werkgelegenheid in de toerismesector is een pullfactor voor meerdere eilanden in de Caribische regio.

II Een eenzijdige focus op het toerisme is een pushfactor in meerdere eilanden in de Caribische regio.

A I en II zijn beide waar.

B I is waar, II is niet waar.

C I is niet waar, II is waar.

D I en II zijn beide niet waar.

10 Waar of niet waar?

I De historische en culturele banden tussen Nederland en Aruba, Curaçao en Bonaire zijn een pullfactor voor migranten uit Nederland naar deze eilanden.

II De nabijheid van de eilanden Aruba, Curaçao en Bonaire zijn een pullfactor voor migranten vanuit Venezuela naar deze eilanden.

A I en II zijn beide waar.

B I is waar, II is niet waar.

C I is niet waar, II is waar.

D I en II zijn beide niet waar.

11 Noem twee pullfactoren die Caribische migranten aantrekken naar de Verenigde Staten. Licht vervolgens bij elke pullfactor toe waarom dit aantrekkelijk is voor Caribische migranten.

12 Beredeneer dat lage criminaliteit en politieke stabiliteit belangrijke pullfactoren zijn voor mensen die naar het Caribisch gebied willen migreren.

13 Beschrijf het begrip 'Caribische diaspora'.

14 Noem een land buiten het Caribisch gebied waar een grote Caribische gemeenschap woont en geef aan waarom veel Caribische migranten juist naar dat land zijn vertrokken.

15 Geef twee manieren waarop de Caribische diaspora invloed heeft op het land van herkomst. Licht beide manieren toe.

Eindexamenvragen

Opgave 1 – Handel en ontwikkeling in het Caribisch gebied – HAVO 2015-1

Gebruik de atlaskaart 'Midden-Amerika – Etnische samenstelling van de bevolking'.

In drie landen vormen de Aziaten een grote etnische groep. De komst van de Aziaten naar het Caribisch gebied in de 19de eeuw heeft te maken met het plantageverleden.

1 Geef aan

- uit welk Aziatisch land de meeste immigranten naar het Caribisch gebied kwamen;
- om welk motief ze naar het Caribisch gebied kwamen.

Opgave 2 – Cubaanse vluchtelingen – VWO 2018-1

Gebruik bron 28.

Bron 28

Negen dingen die je moet weten over Cubaanse vluchtelingen

In 2015 zijn duizenden Cubanen gestrand aan de grens van Costa Rica en Nicaragua. De Cubanen proberen ook via deze landen de VS binnen te komen.

1. Migratie van armere naar rijkere gebieden is de normaalste zaak in de wereld. Elk jaar steken een kwart miljoen Midden-Amerikanen illegaal de grens over naar de VS. Cuba, het land met de langstlopende blokkade uit de wereldgeschiedenis, vormt in deze migratiestroom geen uitzondering. Op amper 200 km afstand kunnen Cubanen meer dan het tienvoudige verdienen.
2. Dankzij het zeer hoge onderwijspeil steekt de doorsnee Cubaan qua scholingsgraad met kop en schouders uit boven de overgrote meerderheid van de latino's, die vaak ongeletterd zijn.
3. De Cubanen zijn de enigen ter wereld die in de VS automatisch een verblijfsvergunning krijgen. Andere latino's die aan de grens worden tegengehouden, worden gedeporteerd. Deze uitzonderlijke migratiepolitiek werd na de revolutie in 1959 ingesteld door de VS om de oorlogscriminelen en corrupte ambtenaren van het oude regime op te vangen, maar ook om een brain drain uit Cuba te bevorderen.
4. In het kader van internationale programma's zijn meer dan 30.000 Cubaanse dokters actief in 66 landen. De VS doen er alles aan om zoveel mogelijk van die dokters naar de VS te lokken.
5. De grote lokroep vanuit de VS gaat vreemd genoeg gepaard met een weigering om visa uit te schrijven. Er is sinds 1984 een akkoord tussen beide landen waarin de VS beloven om 20.000 visa per jaar toe te kennen. In de praktijk worden er echter slechts 3.500 visa per jaar afgeleverd, die worden uitgedeeld middels een loterij. Toeval bepaalt het lot in plaats van de humanitaire situatie.
6. De hierboven beschreven visapolitiek stimuleert de illegale migratie en de internationale mensenhandel. Deze aanpak zet ook bijvoorbeeld Cubaanse politieke tegenstanders aan tot criminele daden om het eiland te verlaten, zoals het kapen van boten en zelfs vliegtuigen.
7. De afgelopen periode werden de diplomatieke relaties tussen Cuba en de VS hersteld. Bij Cubanen die het eiland willen verlaten, bestaat de vrees dat in de nabije toekomst de voorkeursbehandeling voor Cubanen zal verdwijnen. Dat is de reden waarom enkele duizenden Cubanen nog snel geprobeerd hebben om de VS binnen te komen via Midden-Amerika. Nicaragua besloot echter om ze niet langer doortocht te verlenen. En daarom zitten nu enkele duizenden Cubanen aan de grens tussen Costa Rica en Nicaragua te wachten.
8. Sinds enkele jaren kunnen Cubanen vrij reizen naar de VS. Het omgekeerde is niet het geval. Inwoners van de VS riskeren 25.000 dollar boete als ze Cuba bezoeken.

9. De laatste jaren keren duizenden Cubaanse migranten definitief terug naar hun vaderland. Tienduizenden overwegen om hetzelfde te doen. De Amerikaanse droom is, zeker na de economische crisis van 2008, vaak een nachtmerrie voor Cubaanse migranten. Velen hebben heimwee naar het goed uitgebouwde systeem van sociale zekerheid dat ze daar achterlieten. Zelfs zogenaamde 'politieke dissidenten' overwegen een terugkeer naar het eiland. In de belangrijkste media zal je daar geen woord over horen.

vrij naar: <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/12/28/negen>

De tijden veranderen en uit bron 28 blijkt dat Cuba de laatste jaren een groeiende remigratie heeft.

2 Noem vanuit verschillende dimensies drie pullfactoren vanuit van Cuba die de groeiende remigratie van de laatste jaren verklaren.

Opgave 4 – Het Caribisch gebied – HAVO 2014-1

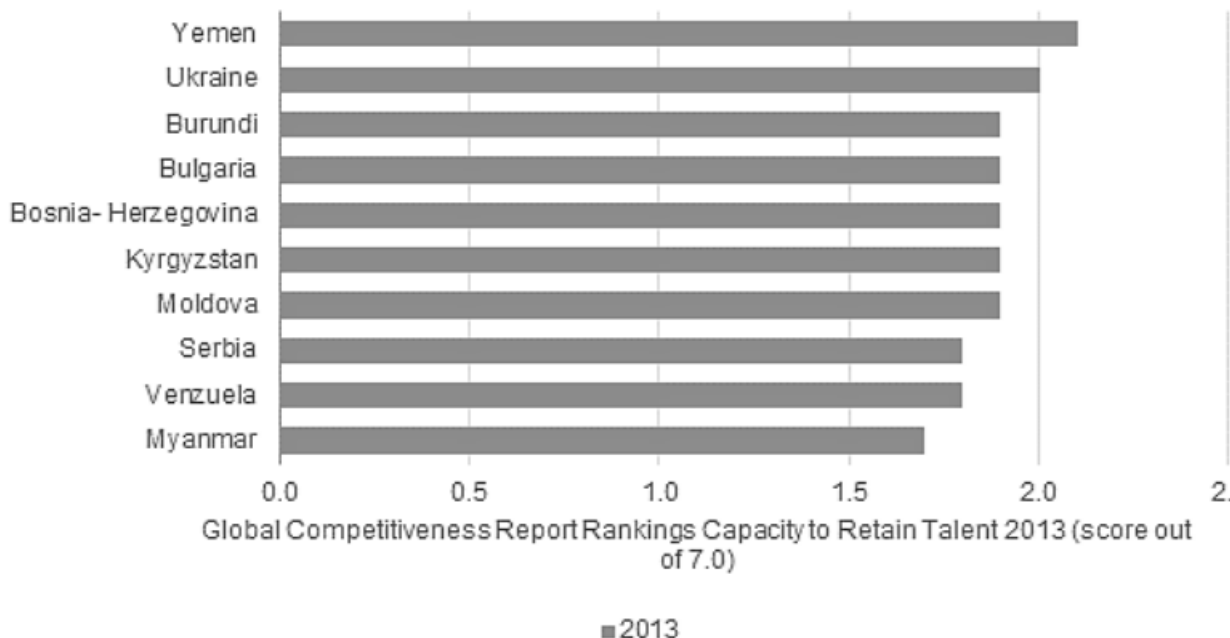
3 Welk gevolg heeft de opkomst van het toerisme voor het migratiesaldo van de meeste Caribische eilanden? Verklaar je antwoord.

Opgave 4 – Braindrain – HAVO 2017-1

Gebruik bron 29.

Bron 29

De 10 landen met de grootste braindrain in 2013 (uitgedrukt in mogelijkheden tot behoud en aantrekken van talent, op een index van 0 tot 7)

De landen in bron 29 hebben de grootste braindrain ter wereld. Ook vele Caribische (ei)landen hebben een sterke braindrain. De belangrijkste oorzaak voor de braindrain van de landen in bron 29 verschilt sterk van die van de (ei)landen van het Caribisch gebied.

4 Beschrijf het verschil in de belangrijkste oorzaak voor braindrain van enerzijds de landen in bron 29 en anderzijds de (ei)landen van het Caribisch gebied.

Opgave 4 – Haïti en de Dominicaanse republiek – VWO 2017-1

Gebruik bron 30 en kaartbladen over geboortecijfer, failed states index en beheersing van corruptie.

Bron 30

Statistieken van vijf verschillende landen

Landen	Bnp/hoofd US \$	Bevolk. mln	Econom. groei %	Geboorte- cijfer ‰	Sterfte- cijfer ‰	Armoede- ratio %	Gini- Coëff.*
Haïti	1.300	10.1	2.8	22.8	7.9	61.7	0.61
Dom. Rep.	9.700	10.2	4.1	21.2	6.0	40.9	0.46
Cuba	10.200	11.2	3.1	9.9	7.6	NA*	0.38
Trinidad	20.300	1.3	1.6	13.8	8.5	17.0	0.39
Nederland	47.620	16.6	-0.8	10.8	8.6	9.1	0.29

*De Gini-coëfficiënt = de mate van inkomensongelijkheid in een land. Bij 0 krijgt iedereen hetzelfde inkomen. Bij 1 is er totale ongelijkheid.

* NA = not available = cijfers zijn niet beschikbaar.

vrij naar <http://datatopics.worldbank.org/hnp/popestimates>
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

De Dominicaanse Republiek is een magneet voor arbeiders uit Haïti. De oorzaken van de migratiestroom zijn onder te verdelen in economische, sociale en politieke pushfactoren.

5 Noem een pushfactor voor:

- de economische dimensie;
- de sociale dimensie;
- de politieke dimensie.

Gebruik de atlas.

Het eiland Puerto Rico is ook een aantrekkingsgebied voor migranten uit Haïti. Bij deze laatste migratiestroom is meer sprake van een 'in transit' stroom naar een ander vestigingsland.

6 Leg uit dat de migratiestroom van Haïti naar Puerto Rico een 'in transit' stroom is. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Immigranten kunnen in het vestigingsgebied integreren.

7 Geef één argument, waaruit blijkt dat Haïtiaanse immigranten graag in de Dominicaanse Republiek willen blijven.

De Verenigde Staten zijn een magneet voor immigranten uit Mexico. De Dominicaanse Republiek is een magneet voor immigranten uit Haïti.

8 Geef aan de hand van het centrum-periferiemodel het verschil aan tussen beide migratiestromen.

Opgave 6 – De crisis van Venezuela – HAVO 2019-1

Door de economische crisis heeft Venezuela een sterke toename van emigratie, waaronder naar het Caribisch gebied. Sommige eilanden ontvangen meer Venezolaanse migranten dan andere eilanden, waarbij sprake is van 'afstandsverval'.

9 Beschrijf de emigratie van Venezolanen naar het Caribisch gebied aan de hand van het begrip 'afstandsverval'. Maak in je antwoord onderscheid tussen de Bovenwindse eilanden en de Benedenwindse eilanden.

Terugkijken

Intro

Lees de Introductie van het katern nog eens door.

Had je na het lezen van de introductie een goed beeld van waar het katern over zou gaan?

Waarom wel of waarom niet?

Kan ik wat ik moet kunnen?

In het leerdoel van dit katern staat de sociale bevolkingsgroei centraal. Kun je beschrijven wat sociale bevolkingsgroei is? Kun je uitleggen hoe de sociale bevolkingsgroei, en dan met name migratie, invloed heeft op de bevolkingssamenstelling in een land. En kun je de redenen achter de migratie benoemen?

Hoe ging het?

- Tijd

Voor dit katern staat ongeveer 3 uur. Had je voldoende tijd voor dit katern?

- Inhoud

Was alles nieuw voor je of waren veel zaken je al bekend? Schrijf iets op wat nieuw voor je was. Schrijf ook iets op dat je al wist.

- Begrippenlijst

Heb je tijdens het werken aan het katern regelmatig gebruik gemaakt van de begrippenlijst?

- Eindproduct

Vond je het leuk om een verhaal te schrijven? Ben je tevreden over het resultaat?

- Toets

Heb je de toets goed gemaakt? Ben je tevreden met je score?

Bronnen

Hier zijn drie betrouwbare bronnen waar je informatie kunt vinden over de demografische ontwikkelingen in het Caribisch gebied:

World Bank - Caribbean Overview

Deze pagina van de Wereldbank biedt een uitgebreid overzicht van de ontwikkeling, economische situaties, en uitdagingen in de Cariben, inclusief aspecten die gerelateerd zijn aan bevolkingsgroei en ontwikkeling.

Website: <https://www.worldbank.org/en/country/caribbean/overview>

ECLAC - Migration

Op dit deel van de site vind je informatie over migratie.

Website: <https://www.cepal.org/en/subtopics/migration>

ECLAC - Population and Development

Deze sectie op de website van ECLAC biedt inzicht in hoe de organisatie landen in de regio helpt om bevolkingsdynamieken en hun link met economische en sociale ontwikkeling te begrijpen en aan te pakken.

Website: <https://www.cepal.org/en/topics/population-and-development>